

Ny drift ved Aamdal verk?

En samtale med ingeniør Emil Knudsen, Heistad, som etter anmodning av fylkesmann Hallager har befaret verket.

Vi har bragt i erfaring at Skiensfjordens Kreditbank under likvidasjon som eier Aamdal Kobberverk nylig har sendt en mann op til verket for å takserere verdiene av bygninger og eiendommer med tanke på å realisere verkets aktivaer enkeltvis. Da vi antok at dette vilde bety en endelig nedleggelse av kobberverket har vi henvendt oss til ingeniør Emil Knudsen, Heistad som på fylkesmann Hallagers anmodning i den forløpne vinter har befaret verket for å se på mulighetene for gjenoptagelse av driften under forutsetning av offentlig støtte av foretagendet. Etter verkets nedleggelse har nemlig forholdene i bygden vært så dårlige at det offentlige som man vil vite har vært nødt til å yde betraktelige summer for at befolkningen i bygden overhodet skulde kunne eksistere. Under disse omstendigheter fant fylkesmannen det nødvendig å undersøke om der ikke ved offentlig støtte kunde skapes en basis for gjenoptagelse av driften ved verket, — ved en slik ordning kunde jo befolkningen skaffes stadig arbeide hvad der jo vilde være en fordel for alle parter.

Vi ber ingeniør Knudsen redegjøre for sitt syn på denne sak.

— Deres meddelelse om den forestående realisasjon av herlighetene ved verket er meget å beklage, uttaler hr. Knudsen, hvis den virkelig blir gjennomført, for etter min mening vil

Ingeniør Emil Knudsen.

der vilde gi ca. 2,2 tonn kobber pr. døgn. Denne forutsetning har som man vet ikke slått til, men jeg skal ikke komme nærmere inn på den sak nu.

Ved en gjenoptagelse av Aamdal gruber vil man allerede i den første tid kunne få en produksjon fra grubene på ca. 120 tonn råmalm eller ca. 1,8 tonn kobber pr. døgn. Denne produksjon vil etterhvert som de gamle stoller blir gewältiget komme op i 200 tonn råmalm og 2 tonn kobber pr. døgn. Som vi ser overskrider denne produksjonen den optimistiske beregning for Røros. Når jeg her nevner disse tall, så kan jeg gjøre det så meget tryggere som de ikke bare er fremkommet ved beregninger jeg selv forela fylkesmann Hallager, men uavhengig av mig blev beregningene foretatt av to andre ingeniører og forelagt bergmester Riiber som også ga beregningene sin fulle til-

nings-teknikken, hvorved kobbertapet er blitt redusert til et minimum.

Selv om nu min fremstilling av forholdet muligens kan føle tone sig noe optimistisk vil man dog neppe kunne vente at et privatmann eller et selskap ganske alene vilde ta den risiko å sette drift igang med de nuværende priser. Vilde staten demot ofre en sjettedel av hva den har ofret på Røros er det nok sannsynlig at man vil kunne finne de riktige fagfolk som vil overta verket nu med et blikk på en lønnsom drift med bedrede kobberpriser. En ting vil jeg dog ha tilføiet: at grubene ikke må drives som et skulasjonsobjekt, men av virkelige fagfolk som setter sig som oppgave å få verket på fote igjen og få istand en stabil drift.

Kyss i kirken.

Wien: For en tid siden fant man en kirke i Wien sted et oprindelige vakte voldsom opstandelse i nærheten. Man opdaget nemlig at der en bank i nærheten av alteret sa et ungt par som kysset hverandre latelig og opførte sig som om de skulde være et chambre separé. De kvinner gikk inn i sakristiet og klærte: Vi tilater ikke at vår besudles. De forlangte parret av kirketjeneren.

De to elskende havnet omsider hendene på en politimann, og de ble reist tiltale mot dem for krenkelse av moral og sedelighet. I disse dager den mandlige part, en ung av 25 år, dømt til 14 dages fengsel. Pike

NASJONAL SAMLING

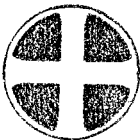
OSLO FYLKESORGANISASJON

OSLO 2I-IC-4c.

F. O. 2.

~~KR. AUGUSTSGT. 15 III~~

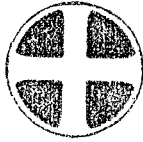
~~TELEFON 30344.~~

Utredning over bergrubefundens betydning for vårt land, og deres plass i det nye og fund som skal bygges opp.

fullest

Det må være selvvinnlysende at de naturrikdommer og andre naturherligheter som vårt land er velsignet med, er nasjonalrikdommer som i første rekke skal tjene til å fremme samfundets interesse. Vårt land er rikt på mineraler og malmer og med en fornuftig utnyttelse av disse herligheter, kan vårt folk skape sig et økonomisk grunnlag for sin eksistens i århundrer fremover. Hvis man er enig i dette overnevnte syn, følger det som en selvfølgelighet at staten tar rede på disse naturherligheter, og på en langt annen måte enn det hittil er skjedd. I drive bergverksdrift i Norge har hittil blitt betraktet som en slags vanlig spekulasjon. Det vil her fore for langt å gjennemgø hvorledes naturherligheter blev ~~utnyttet~~, men vi vil kort konstatere et par faktaer. De fleste av landets forekomster er funnet ved de rene tilfeldigheter av den menige mann. Denne har da henvendt sig til en advokat eller sakfører som skjerpnet funnene i det størsted i sine penger av afaren. Er han så heldig å finne en interesent som satte penger i utbygning av et grubeforetagende, var samfundet forsevidt heldig stillet i det der de blev arbeidsliv på stedet. Hvis derimot ingen interessent meldte sig, blev vedkommende funn ikke nyttiggjort og vedkommende skjerner kunde ifølge bergverksloven ved årlig å fornye sin skjerpbevilgning, undra samfundet den nytte herligheten skulde by det. Den lov som gir enhver normalt rett til å skjerppe naturherligheter i spekulasjonsvidenskap, har ført til at de skjerppe utdøilte forekomster som hver for sig ikke kan utnyttles på en økonomisk måte. Der stiller idag til et moderne bergverk store krav, og det er så selvagt at den lille bergkjøle og et moderne anlegg uten at naturherlighetene finnes i den nødvendige mengde. Hvis derimot samfundet hadde nok forekomster innen interesseområdet, vil de kunne mindre forekomster danne grunnlag for økonomisk utnyttelse. I den norske berglov eksisterer en lov som i staten vedtatt som skjerppebevilgning. I tillegg er det bevillingslov som gitt utbyggerne av gruvene som skal vilker ikke å bygge ut gruven. Vi kan derfor ikke si at alle våre naturherligheter blev utnyttet på en økonomisk måte i samfundets interesse. *Hadde* vi hatt en lov som gav utbyggerne av gruvene en rett til å bygge ut gruven og utnytte den økonomisk, ville det vært en fordel for samfundet. Vi kan derfor si at alle våre naturherligheter blev utnyttet på en økonomisk måte i samfundets interesse.

Fra:

ned blir det fratatt. Vi har hatt skrikende etc. på hvorledes spekulanter har tatt og grubeforretter ener og lokket hundrevis av mennesker til grube, som etter kort tid er blitt nedlagt og arbeiderne og deres familie er falt ned i den største elendighet, og vært anvist til kommunens nødebrød. Vil man bygge en norsk grubedrift til å bli hvad det bør være, nemlig en kilde for tusen av våre landsmenn, da må man gi systematisk og nyttiggjøre seg alle de erfaringer og kunnskaper som står til vår rådighet. Vi har her i landet en institusjon, Norges Geologiske undersøkelse, med sete i Oslo. Dens oppgave bør idag først og fremst være på grunnlag av dets geologiske studier, og tilrettelegge mulighetene for systematisk oppmåling av fjellens naturkvaliteter. Vi har videre en institusjon, Geofysisk malmeretning, med sete i Trondheim, som må arbeide videre med letning etter de malmer på de steder hvor geologen finner at det er muligheter for malminn. Endelig har vi den tekniske høgskolen i Trondheim, institutt for malmpreparering. Dette må få som oppgave å studere og uteksperimentere hvorledes de fundne malmer best bør behandles for å kunne bli verdifulle salgsprodukter. Videre har vi en bergteknisk linie på høgskolen som utdanner bergingeniører. Her, for at en bergingeniør skål bli en dyktig og nyttig mann i sitt yrke, kreves der meget mere enn den teoretiske utdannelse og her må det gripes inn like overfor grubene, så at det sørges for at de unge studenter får den nødvendige praksis og veiledning under studietiden. Endelig har vi den institusjon som oprinnelig skulde være statens eller samfundets kontrollør av grubevirksomheten nemlig, Bergmesterembedet. Idag er disse kun en parodi av hvad de oprinnelig var. Man har i høi grad fått inntrykk av at bergmesterembedet er sunket ned til å bli en retrett-stilling hvor den hovedsakelig beskjef- tiges med å utføre skjerpelrever. Bergmesterens myndighet må utvilsomt ganske betraktelig. Han skal være statens værne vic som skal påse og pålegge bedriftene at disse føres på en samfundsganglig måte. Det skal således ikke være tillatt en grube å holde en større produksjon enn det er forsvarlig for grubens levetid. Våre gruber har til idag sortert under 2 departementer, 1. Statens grube på Kongsberg, samt de fleste gruber i privat eie sorterer under industridirektørens som er tilknyttet handelsdepartementet. I 2. kategori kommer de såkalte nødlidene bedrifter som står under sosialdepartementet. Årsaken hertil er at de respektive eiere av gruben har kjøpt disse i greffen, og så har kommunen henvedt sig til sosialdepartementet for å få støtte til optagelse av drift og dermed har sosialdepartementet overtatt det øverste tilsyn med ledelsen av gruben uten at det har en eneste fagmann i sin ritte, uten tvil en helt for- kstelig ordning. Rett og idag kan våre bergverk spille en frem- tredens rolle i landets økonomiske og handelspolitiske stilling.

NASJONAL SAMLING

STOR-OSLO FYLKESORGANISASJON

F. O. 2

RADHUSGATEN 17

TELEFON 1337

OSLO. 2I-IO-40.

Tyskland trenger idag mere enn nogensinne være bergverksprodukter. Først og fremst svovelkis. Jeg anser det å være en plikt like overfor Den Tyske Stat at vi gjør hvad vi kan for å få tilfredsstillt dette behov innenfor de grenser vårt eget lands interesser dekkes herav. Det har vært og hersker fremdeles sabotasje i så henseende. Man må være oppmerksom på at det ligger innenfor Tysklands ~~vennligheter~~ idag og selv ta sig tilrette. Et forhold som ikke vil være oss verdig. *müligheit*

Jeg tillater mig derfor nedenfor at fremkomme med forslag tilorganisering av norsk bergverksdrift.

1. Der opprettes et bergdirektorat under arbeidsdepartementet med en erfaren bergmann som øverste leder (bergdirektør)

2. Følgende institusjoner underordnes bergdirektoratet:

- A. Norges geologiske undersøkelse.
- B. Geofysisk malmletningsinstitutt.
- C. Oprednings instituttet ved M. T. H.
- D. Samtlige bergmesterembeder.
- E. Samtlige gruber tilhørende statens eller sorterende under sosialdepartementet.
- F. Der opprettes et kontrollkontor som fører statistikk og kontroll med grubenes regnskaper.
- G. Der opprettes kontor for formidling av salg av bergverksprodukter med henblikk på det forhold vårt land idag står i, til de vennligsinnede utland.
- H. Der opprettes et fagkontor for metalurgi, som får behandling av alle metalurgiske spørsmål og har kontrollen og overopsynet med alle smelteverker.

Ad. 1. Bergdirektørens oppgave er å gjennomføre en ordning som går ut på å føre bergverksdriften i landet frem til å bli sterkt samfunnsbetonet. Han skal samle alle fag-institusjonene til et fruktbringende målbevisst samarbeide. Han skal hevde samfundets (statens) I. rett til naturherlighetene, og så lenge dette lar sig gjøre i forståelse med grubeindustriens menn. Grubedirektøren kan hvis det er nødvendig, samle grubeforetagender innen interesseområder således at igangværende gruber får tildelt oppgave som skal løses innen interesseområder i samarbeide med staten. Han skal sørge for en planmessig undersøkelse og videre oppbygging av bergverksdriften. Han skal gjennom sine organer, bergmesterene, gripe inn like overfor utskielser fra bedriftenes side, samtidig som han skal gripe støttende inn hvor dette trengs. Hans ledemotiv må alltid være å bygge opp levedyktige foretagender til gavn for land og folk. Gjennom organet kontrollkontor, skal han få det nødvendige innblikk i bedriftenes økonomiske forhold, for herved å kunne sikre sig en rettferdig beskatning av disse, således at deres levedyktighet ikke blir umuliggjort.

Fra:

Da metalurgien for en stor del er tilknyttet og avhengig av grube-
 driften, bør også her sørges for et godt samarbeide. Men istedenfor
 å skille denne ut som eget direktorat anser jeg det for hensikts-
 messig åt denne tilknyttes bergdirektoratet som egen avdeling med
 avdelingssjef underlagt bergdirektøren. Nettopp idag hvor forhold-
 ene i Tyskland krever at vi gjør den størst mulige innsats i meta-
 lurgiske produksjon og det ^{må} nødvendigvis komme oppgjør med de vest-
 orienterte kapitalgrupper som behersker en stor del av landets største
 metalurgiske bedrifter, vil det være av stor betydning å få et nær-
 mere innblikk og fastere grep på saken.

Endelig kan det nevnes at der drives grubedrift på bergarter f. eks.
 kalksten, som altså ikke omfattes under begrepet metbare mineraler,
 og som derfor ikke har vært underlagt bergmesterene annet enn hvad
 tilsynet med sikkerheten angikk. Her kan det komme på tale også efter
 hvert å legge disse bedrifter i sin fulle bredde under bergdirektora-
 tet.

Vedrørende bergdirektoratets finansiering.

Det er et faktum at grubene ^{staten} idag har større inntekter av stempelgebyr
 og avgifter, enn dens utgifter andrar til. Selv om disse inntekter
 til en viss grad efterhvert blir redusert derved at den frie skjerpe-
 virksomhet blir innskrenket, vil dog grubeindustrien selv med beskje-
 den tomavgift kunde bestride direktoratets utgifter. Det skal her
 pekes på den ting at grubeindustriens kamporganisasjon, bergverkenes
 landssammenslutning, har pålagt sine medlemmer avgifter som idag
 selvfølgelig vil bortfalle.

Arbødigst